

TELEVİZYON DİZİLERİNDE MİLLİYETÇİ SÖYLEMLERİN YENİDEN ÜRETİMİ: İSİMSİZLER, SAVAŞÇI VE SÖZ DİZİLERİ ÖRNEĞİ

ŞULE YENİGÜN ALTIN*
A. FULYA ŞEN**

ÖZ

Bu çalışmada, Türkiye'de farklı televizyonlarında kanallarında, aynı dönemlerde başlayan milliyetçilik ve terörle mücadele konularını içeren televizyon dizilerindeki milliyetçi söylemin nasıl yeniden üretildiğini göstermek amaçlanmıştır ve bu amaç doğrultusunda üç farklı televizyon kanalında yayımlanan ve ana teması terörle mücadele ekseninde milliyetçilik olan "İsimsizler", "Söz" ve "Savaşçı" dizileri incelenmiştir. İnceleme sonucunda örneklem olarak seçilen dizilerde muhafazakâr milliyetçilik bağlamında iktidara ait söylemlerin yeniden üretildiği, ayrıca söz konusu dizilerde geçen olaylarla güncel siyasi olaylar arasında benzerlikler olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, medya, söylem, ideoloji, TV dizileri

THE REPRODUCTION OF NATIONALIST DISCOURSES IN TV SERIES: "İSİMSİZLER", "SAVAŞÇI", AND "SÖZ" TV SERIES SAMPLES

ABSTRACT

In this study, it is aimed to show how nationalist rhetoric is reproduced in the television series starting in the same period in different television channels in Turkey and including the themes on counter-terrorism and nationalism. For this purpose, it is examined three TV series "İsimsizler", "Söz" and "Savaşçı" which has been broadcast in different channels. As a result of the study, it has been concluded that the conservative-nationalist discourses are reproduced in the selected samples and that there are similarities between the storylines and the current political developments.

Keywords: Nationalism, media, discourse, ideology, TV series

* Öğretim Görevlisi, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, 12000 Bingöl, Türkiye, syenigun@bingol.edu.tr

** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi, 23119 Elazığ, Türkiye, fulyasen@firat.edu.tr

GİRİŞ

İdeolojinin oluşmasında medyanın önemsenmeyecek derecede etkisi vardır. Kitle iletişim araçları üzerinden bireylerin zihinlerinde algılar oluşturularak onların düşüncelerine yön verilir. Televizyonda gördüklerimiz bilgi iletimi ya da gerçek hayatta olan bitenin yansımaları değil, söylemin yeniden üretimi ve biçimlendirilmesidir. Televizyon sadece kendi söylemini üretmez, izleyicilerin fikirlerini ve yorumlarını da üretir. Bu durumda televizyon "toplumun nabzını tutuyor" değil de, "televizyonun nabzı atıyor" demek daha doğru bir ifade olabilir. Televizyon, kendisini insanlara seyrettirmektedir. Okuduğumuz bir kitap sayesinde hayal gücümüz artıyor. Bir kitap televizyonda bir diziye uyarlandığında, hikâyenin karakterler normalde zihnimize canlandırırken gerçekte ekranda gördüğümüz kişiye dönüşmektedir. (Baker, 2011: 59).

Bireyler televizyon izlerken veya bir haber okurken zihninde yönlendirme sonucu oluşan algıyı kendi fikriymiş gibi algılar. Böylece bir kapitalist toplularda üretim ilişkilerinin, yani sömürülenlerin sömürülenlerle, sömürülenlerin de sömürülenlerle olan ilişkilerinin büyük bir bölümünün yeniden-üretimi, egemen sınıfın ideolojisinin toplu halde "kafalara yerleştirilmesi" ile kaplanmış birkaç becerinin öğrenilmesi ile sağlanır. Kapitalist sistemin varlığını devam ettirmesi için gerekli olan bu düzen egemen gücü elinde bulunduranların ideolojisine bürünmüş, egemen ideolojinin en temel biçimlerinden biridir (Althusser, 2000: 45).

Egemen ideolojinin oluşturulması sadece televizyonla kısıtlı değildir. İzleyiciler egemen söylemin üretilmesiyle ilk kez televizyonda karşılaşmazlar. İnsanların yaşamını sürdürebilmesinin şartı olan günlük ilişkileri ve yaşam savaşı iletişimin varlığıyla devam etmektedir. Mesajın önemi, izleyici, egemen-kodları istediği şekilde yorumlayacağından, yok sayılmaz. İzleyicinin mesajı yorumlaması, özgür veya öznel olduğu anlamına gelmez. İzleyicinin ürettiği anlam, sanıldığı gibi özgür, kendi yaşam şartlarının üstünde ya da egemen ideolojinin anlamlarının dışında değildir. Bu anlam, egemen söylemin, izleyiciden geçerek yorumlanması ve egemen söylemin yeniden üretilmesidir. İzleyicinin, televizyonda izlediği bir programı "sadece eğlenmek için seyrediyorum" demesi öznel değildir. Aynı programı izleyen farklı iki kişi, biri egemen ideoloji yönünde diğeri de zıt yönde farklı yorumlamalar yapabilir. Farklı yorumlamaların olması, izleyicinin egemen söyleme karşı geldiği anlamına gelmez. Egemen ideoloji, kendine ait bazı söylemlerle zıt karakterler içerebilir. Önemli olan söylemin egemen yapı için işlevselliğidir (Erdoğan ve Alemdar, 2005:228).

Ülkelerin siyasal, ekonomik, toplumsal gelişmeleri televizyon anlatılarının içeriğine de önemli ölçüde yansımaktadır. Haber programları, açık oturumlar, televizyon dizileri hatta yarışmalardaki söylem bile ülkelerde yaşanan siyasi gelişmelere göre şekillenebilmektedir. Türkiye'de yaşanan siyasi gelişmelere bağlı olarak, televizyon dizilerinin içeriğinde değişiklikler olduğu gözlenmiştir. Yaşanan siyasi gelişmelerin televizyon dizilerine belirgin bir şekilde yansınmasıyla, söz konusu dizilerin söylemlerinin incelenmesi medyanın söylem üretiminin tartışılması açısından önemli bir zemin oluşturmuştur. Son dönemlerde birçok televizyon kanalında milliyetçilik ve terörle mücadele temasını işleyen dizilerin sayısında bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, aynı dönemlerde başlayan milliyetçilik ve terörle mücadele konularını içeren televizyon dizilerinde milliyetçilik söyleminin nasıl yeniden üretildiğini göstermektir. Bu bağlamda, amaçsal örneklem yoluyla Kanal D'de yayınlanan *İsimsizler*, Star TV'de yayınlanan *Söz* ve Fox TV'de yayınlanan *Savaşçı* dizilerinin 2017 yılında yayımlanmış birinci sezon bölümleri incelenmiştir.

İncelenen dizilerin, bugüne dek yayınlanan dizilerden farklı olarak yoğun bir şekilde siyasi mesajlar ve milliyetçi temalar içermesi ve güncel siyasi konulara yer vermesi medya söylemlerini analiz etmek açısından bir veri sunmaktadır. Bu çalışma kapsamında incelenen dizilerin üçünde de milliyetçi-muhafazakâr değerler ve güncel siyasal gelişmelere bağlı göndermeler ön plana çıkmaktadır. Bu anlamlandırma ve söylem pratikleri, Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

MEDYANIN İDEOLOJİK İŞLEVİ VE SÖYLEM ÜRETİMİ

İdeolojinin farklı anlamlara gelen birçok tanımı mevcuttur. Raymond Williams, birçok tanımı olan ideoloji kavramını, üç genel ifadeyle tanımlamıştır. Bunlardan birincisi “bir sınıf ya da gruba özgü inançlar sistemi olması”, ikincisi “doğru ya da bilimsel bilgiyle çelişebilecek aldatıcı inançlar sistemi yani yanlış fikirler içermesi”, üçüncüsü ise “anlam ve fikir üretiminin genel süreci” olmasıdır (1977: 56). İdeoloji, toplumdaki egemen sınıflar arasındaki çatışmayı ve uzlaşma arasındaki ilişkileri çözümlemeye yarayan bir kavramdır. Bir toplumdaki güçlü olanların kendi konumlarını korumak için, kendilerinden daha az güçlü olanların zararına olan inançlar ve değerler kümesidir. İdeoloji, güç ve çatışma birbirleriyle yakından ilişkilidir. Güce sahip olanlar kendi egemenliklerini korumak için ideolojinin bu işlevinden destek alırlar (Giddens, 2012:146).

İdeolojiler bir grubun siyasi, dini düşünceleriyle alakalıdır. Milliyetçilik, liberalizm, sosyalizm ideoloji örnekleridir. Bu ideolojilere sahip olanlar dünyayı yorumlarken kendi yaşadıklarını gözlemleyerek bazı genel fikirleri savunurlar. Fikirler ifadesi yerine inançlar ifadesini kullanmak daha yerinde olacaktır. "İdeolojiler bir grubun üyelerinin köklü inançlarıdır. İdeolojilere sahip olmamızda, onları öğrenmemizde etkili olan etken dilin kullanımı ve söylemdir. Söylemimizin büyük bir kısmı ideolojiktir. İdeolojik düşünceleri ilk olarak, anne baba, arkadaş ve yakın çevremizden ediniyoruz. İkinci etken ise televizyon, roman, gazete ve kitaplardır. Birçok söylem türü, topluma ideolojileri öğretme gibi bir amaca sahiptir" (Van Dijk, vd. 2003: 15-18). Medya sadece geçmişe ait düşüncelerimizi değiştirmekle kalmaz bir yandan da dünyadaki yerimizin ve olayların algılanmasına, olayları gözlemlenmesine kısacası dünyanın öğrenilmesine yardımcı olur. Bu öğrenme ve algılama öylesine derin bir şekilde gerçekleşir ki yaşadığımız yerden uzak bir bölgeye gitmeye gittiğimizde medyadan öğrendiklerimiz zihnimizde bir algı oluşturur. Bu algı ve gerçekler uyuşmadığı zaman medya sayesinde bir önyargı oluştuğu görülebilir. Medyanın aynı zamanda bireylerin ait oldukları grup üzerinde de etkisi vardır. Ortak zaman ve mekândan kaynaklanan aidiyet duygusu medya sayesinde değişikliğe uğrayabilir. Bireyler kendilerini ortak mekân ve zamandan çok medyanın kendilerine sunduğu gruplara ait hissedebilir (Thompson, 2008: 61).

İdeolojiler hayatımızı şekillendirir ve dünyanın anlaşılması ve açıklanması için kullanılan bir bakış açısı oluşturur. İdeolojiler sayesinde insanlar bir fikir etrafında toplanarak toplumlar ya da sosyal grupları oluştururlar. Bu fikirler, toplumun tecrübelerini, çıkarlarını, isteklerini yansıtır. Ortak çıkarlara, tecrübelerine sahip olan insanlar arasında ideoloji sayesinde dayanışma duygusu artar. İdeolojiler sayesinde aynı toplumda yaşayan farklı gruptaki insanlar birbirlerine bağlı kalabilirler. Müslüman bir ülkede İslam dini ortak değerler oluşturabilirken, Batı ülkelerinde liberal-demokratik değerler etrafında toplanılır (Heywood, 2013: 20). Bu bağlamda, medyada milliyetçiliğin yeniden üretimi de medya ve ideoloji ilişkisi üzerinden kavranabilir.

Medya sayesinde bireyler, başka grup üyelerinin günlük etkinliklerini taklit ederek ideolojilere sahip olabilirler. Fakat ideolojilerin büyük çoğunluğu, sadece davranışlarla değil medyadaki söylemler yoluyla edinilmektedir. Kamu söyleminin ideolojik boyutu sözlü olmayan pratikler, örgütsel yapılar tarafından biçimlendirilmektedir. Örneğin haberin ideolojisi, sadece içeriğiyle değil, haberin toplanmasından, kaynaklarına, haberde rolü olan kişilerle etkileşimine kadar birçok durumla ilgilidir. Bu nedenle, televizyon programlarının

sadece içerikleri değil, yapım aşamalarıyla bile ideolojik olabilmekte ve toplumsal grupların aktörlerinden etkilenmektedir (Van Dijk, 2003: 43).

Medya içeriklerinde kullanılan ses, kelime, müzik, jest-mimik, giysi gibi unsurların hepsi bir anlamı inşa eder ve aktarırlar. Bu unsurların hiçbirinin kendi başlarına net bir anlamı yoktur. Bu unsurlar, iletilmek istenen anlamları temsil eden semboller olarak işlev görürler. Medya söylemleri bireylere hayata dair pratiklerinde neyin uygun olup olmadığını, hangi bilgilerin faydalı, ilgili veya gerçek olduğunu belirlemekte yön gösterir. Medyada üretilen söylem aracılığıyla davranışlar düzenlenmekte, kimlikler inşa edilmekte, belirli şeylerin temsil edilme, düşünülme, uygulanma ve incelenme şekli de belirlenmektedir (Hall, 2017: 12-14). Medyada üretilen söylemler, ortak anlamlandırma sistemlerinin uzlaşım kodları ve anlatsal formüllerine uygun olarak şekillenmektedir. Yani bir medya içeriğinin üretilmesi o toplumun anlatı gelenekleri ve gündelik yaşamındaki unsurlarla yakından ilgilidir (Çelenk, 2005: 89). Medya ürettiği içeriklerle, bir taraftan iktidardaki kişi ve kurumların anlamlarını sunarken, diğer taraftan bu görüşleri doğallaştırıp bu anlamlara meşruiyet kazandırmaktadır. Medya söylemleri, eşit olmayan iktidar ilişkilerinin sürmesine hizmet etmektedir (İnal, 2003: 69). Medya içerikleri, bireylere etrafta olup bitenleri anlamaya yardımcı olacak anlam haritaları kurma işlevi görmektedir (Bek, 2003: 134).

MEDYADA MİLLİYETÇİLİĞİN YENİDEN ÜRETİMİ

Milliyetçilik, tarihsel süreç içinde ortaya çıkmış ve şekillendirilmiş ve pek çok siyasî neden ve amaç uğruna kullanılmış bir olgudur. Bununla birlikte, milliyetçilik diğer siyasî doktrinleri hazmetme, onlarla kaynaşma ve rakip milliyetçi gelenekler yaratma gücüne sahiptir. Bu geleneklerin en önemlileri liberal milliyetçilik, muhafazakâr milliyetçilik, yayılmacı milliyetçilik, sömürgecilik karşıtı ve sömürgecilik sonrası milliyetçiliktir. Muhafazakâr milliyetçilik, millet-inşa süreçlerindeki devletlerden ziyade kurulu milî-devletlerde daha fazla gelişme eğilimindedir. Muhafazakârların dikkati, evrensel milliyetçilikten çok, millî vatanseverlik kavramında ifadesini bulan sosyal bütünlük ve kamu düzeni üzerine yoğunlaşmaktadır. Muhafazakârlara göre, toplum organiktir: Muhafazakârlar milletlerin, aynı bakış açısına, alışkanlıklara ve bizzat görünüşe kendileri olarak meydana çıkarmaya sahip olanlarla birlikte hayata arzusundan doğal olarak doğduğuna inanırlar. (Heywood, 2013:177).

İçinde bulunduğumuz dönemde milli kimlik, kendini modern, kentleşmiş, ileri teknolojik toplumlarda ifade etmek için yeni araçlar aramaktaydı. Bunlardan ilki kitle iletişim

araçlarıdır. Kitle iletişim araçları sayesinde ideolojiler standartlaştırılıp, çıkar grupları ve devlet tarafından propaganda aracı olarak kullanılmaktadır. Bilinçli propaganda, milliyetçilik simgelerini insanların hayatının parçasında dönüştürmekte ve kamusal ve özel alanlar arasındaki ayrımı yıkmakta kitle iletişim araçlarından daha az etkilidir (Hobsbawm, 2010:170). Milliyetçiliğin insanların hayatlarına bu derece yansımış olmasında en büyük rol elbette ki medyanındır. Medya sayesinde milliyetçi simgeler insanların evine ulaşır. Milliyetçiliğin yayılması ve gelenek haline gelmesiyle, sürekli olarak medyada yer alması arasında önemli ölçüde ilişki vardır (Gellner, 2008:128).

Milliyetçiliğin birçok biçimi, doğası gereği söylemseldir. Günlük konuşmalar, yönetim kurulu toplantıları, iş görüşmeleri, politikalar, yasalar, meclis tartışmaları, siyasi propaganda, ders kitapları, bilimsel makaleler, filmler, TV programları ve basın haberleri gibi metinler ve konuşmalarla ifade edilir, ortaya çıkarılır ve onaylanır. Yine de, ‘onları’ dışlamak için etkili olabilirler. Özellikle, bu tür söylem ve etkileşime katılanlar için çok normal, çok doğal ve bu kadar sağduyulu gibi göründüklerinde daha da zarar verebilir. Bunlar, görünüşte meşru ideolojiler ve tutumlar üzerine kurulu olan ve çoğu zaman çoğunluk grubunun çoğu üyesi tarafından zımnen kabul edilen bir etnik hegemonyadır (Van Dijk, 2000: 34). Türkiye’de son yıllarda medyada yer alan milliyetçilik söylemi, İslami unsurlar da içermektedir. Türk İslam sentezi fikri ilk olarak 19. Yüzyılın sonunda ilk milliyetçi yazarların eserlerinde kullanılmıştır. Bu fikre göre Türk kimliği ancak İslam’la var olabilirdi. Dini değerlerle Türk milliyetçiliğini birleştiren sentezin temsil ettiği milliyetçilik, muhafazakâr bir milliyetçiliktir. (Copeaux, 2002: 47).

Türkiye’deki gelişmelerle beraber milliyetçilik toplum hayatında çok fazla bir yer edinmiş, adeta gelenek haline gelmiştir. Sosyal medyada ve televizyon programlarında, şarkı sözlerinde, sinemalarda, maçlarda, seçim kampanyalarında milliyetçilik hem söylemlerle hem göstergelerle sürekli olarak yeniden üretilmektedir. Bazen de bu durumun aksine milliyetçilik içeren mesajlar yine kitle iletişim araçlarıyla anlamların arkasına saklanarak, mesajı alanların farkında olmadan bilinçaltına yerleşmesini sağlayabilmektedir. Medyanın milliyetçiliğin yeniden üretilmesinde üç önemli işlevi vardır: Bunlardan birincisi, ayırt etmedir. Sınırlar belirleyerek biz ve onlar ayrımını yapar. İkincisi, sürekliliği sağlamaktır. Oluşturulan bu milli tarih bilincini sonsuzmuş olarak algılatır ve geçmişle geleceğin birbirine bağlanmasına destek olur. Böylece insanlarda, sonsuza kadar yaşamını sürdüreceği bir milletmiş inancı doğar. Üçüncü önemli işlev ise meşruiyettir. Yeniden üretimle milliyetçi söylemlere ve projelere meşruluk kazandırılır. Medya bazen insanları yönlendirerek bazen de kriz yaratarak

milliyetçiliğin yeniden üretilmesine olanak sunar. Bunun en açık örneği sıradan bir insanın bir gününde karşılaştığı birçok anda gizlidir. Reklam sloganlarından tutun da izlediği dizilere, okuduğu gazete isimleri ya da yiyecek içecek isimlerine kadar birçok yerde milliyetçilik sembelleriyle karşılaşması, milliyetçiliğin hayatımızın bir parçası olduğunun kanıtıdır (Özkırımlı, 2003:710-715). Milliyetçiliği yeniden üreten medya, ötekine yönelik söylem kullanarak bunu toplumda meşru hale getirir. Medyanın bu milliyetçi, ırkçı ideoloji içeren söylemleri iktidarın denetiminde tek bir sesin olduğu bir yapı oluşturur. Medya sayesinde bu milliyetçi söylem, geçerli bir söylem haline gelir (Çoban, 2010: 11).

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma, 2017 yılından itibaren yoğun bir şekilde yayınlanmaya başlayan milliyetçilik ve İslami unsurların sık kullanıldığı diziler içerisinde Söz, Savaşçı ve İsimsizler dizilerini kapsamaktadır. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişiminden sonra televizyon kanallarında İslami bir milliyetçilik vurgusu içeren televizyon dizileri, en çok izlenen televizyon kanallarında¹ prime time denen saatlerde yayına girmeye başlamıştır. Bu dizilerin seçilmesindeki temel nedeni çalışma konusunun belirlendiği dönemde televizyon kanallarının çoğunda yayınlanmaya başlayan dizilerde hâkim olan milliyetçilik söyleminin dikkat çekmesi ve seçilen üç dizinin de söylemlerinde milliyetçilikle beraber İslami sembollere ve değerlere vurgu yapılmasıdır. Bu çalışmanın amacı, Türk televizyonlarında farklı kanallarda aynı dönemlerde başlayan milliyetçilik ve terörle mücadele konularını içeren televizyon dizilerinde milliyetçilik söyleminin nasıl yeniden üretildiğini göstermektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Televizyon dizilerinde milliyetçilik söylemi nasıl üretilmiştir?
2. Ana konusu terörle mücadele olan dizilerin güncel siyasetle ilişkisi nasıl kurulmuştur?

Seçilen diziler, Van Dijk'in "eleştirel söylem çözümlemesi" yöntemiyle incelenmiştir. Eleştirel söylem çözümlemesi, öncelikle sosyal gücün kötüye kullanımı ve eşitsizliğin toplumsal ve politik bağlamda metinle ve konuşmayla yasalaştırıldığı, yeniden üretildiği, meşrulaştırıldığı söylem çözümlemesi incelemesidir. İdeolojinin yeniden üretilmesinde söylemin önemli bir rolü vardır. Söylem, ideolojilerden etkilenmekte ve ideolojilere nasıl sahip olduğumuzu veya ideolojileri nasıl değiştirdiğimizi gösteren önemli bir toplumsal

¹ TİAK'ın (Televizyon İzleme Araştırmaları Komitesi) internet sitesinde yer alan 2017 yılına ait televizyon kanallarının prime time izlenme oranlarına göre 1.sırada % 1.76 ATV, 2.sırada % 1.45 STAR TV, 3. Sıra % 1.40 SHOW TV, 4.sırada 1.37 FOX TV, 5.sırada %1.28 Kanal D yer almaktadır.

pratikdir. Söylemlerin büyük bir kısmı, özellikle bir grubun üyesi olarak konuştuğumuzda, ideolojik olan fikirleri temsil eder. İdeolojik fikirlerin çoğu anne, baba, arkadaş çevresini dinleyerek, televizyon izleyerek, okuyarak öğrenilmektedir (Van Dijk, 2003: 18).

Söylem hakkındaki eleştirel araştırma, aşağıdaki genel özelliklere sahiptir:

- Söylem çözümlemesi, öncelikle toplumsal sorunlara ve politik konulara odaklanmaktadır.
- Toplumsal sorunların eleştirel çözümlemesi, genellikle çok disiplinli bir yaklaşımla yapılmaktadır.
- Söylem yapılarını tanımlamaktan ziyade, bunları sosyal etkileşim özellikleri ve özellikle toplumsal yapı açısından açıklamaya çalışır.
- Eleştirel söylem çözümlemesi, toplumdaki hâkimiyet ilişkilerini meşru kılmak, çoğaltmak veya meydan okuma ya odaklanmaktadır (Van Dijk, 2015:467).

Çalışmanın örneklemini oluşturan “İsimsizler”, “Savaşçı” ve “Söz” dizilerinde milliyetçi ve İslami unsurlar ve Türkiye’de yaşanan güncel siyasi gelişmeler olay örgüsünün merkezinde yer aldığından diziler üç kategori üzerinden incelenmiştir. Bunlar; milliyetçi söylemler, milliyetçi-muhafazakâr söylemler ve güncel siyasal gündemle ilgili söylemlerdir.

Milliyetçi Söylemler: Milliyetçiliğin yeniden üretilmesinde en sık kullanılan metot öteki veya düşman unsurlarının yeniden üretilmesi şeklindedir. Düşman, vatandaşların güvensizlik sorununa çözüm bulma işlevi görür. Farklı ülkelerde yabancı güçler, yerliler, etnik ve dinsel azınlıklar, göçmenler olarak değişiklik göstermektedir. Aynı sınırlar içindeki çoğunluktan farklı olanlar ise ötekini kapsamaktadır. (Kentel vd., 2009:97). Bu çalışmada, doğrudan milliyetçi değerlerle yüklü söylemler Van Dijk’in söylem çözümlemesi kategorilerinden yararlanarak analiz edilmiştir (1991:181-185).

Aktörler: İnsanlarla ilgili olan tüm söylemlerde grup, grup üyeleri veya onların eylemleriyle ilgili tanımları içerir. Aktör tanımının yapıldığı söylemde strateji kendini olumlu anlatma, ötekini ise olumsuz anlatma üzerine kuruludur.

Tanım: Bir olay hakkında çok ya da yetersiz sayıda ayrıntı vererek tanımlamak. Olaylarla ilgili ya çok fazla ya da çok az ayrıntı verilerek tanım yapılır. "Bizim" le ilgili olumlu durumlar ayrıntılı, olumsuz durumlarla ilgili ise daha az ayrıntı verilir. Ötekilerin ise tam tersine olumsuz durumları daha ayrıntılı verilir.

İmalar: İma veya dolaylı anlatım kelimeler, cümleler veya önermelerde farklı şekillerde anlamlara sahip olabilir. Yani izleyiciler veya okuyucular önceki bilgi ve inançlarından çıkarılan bilgileri, metinde gerçekten ifade edilen bilgilerle birleştirerek bir anlam yaratırlar. İma edilenlerin çözümlenmesi, söylem çözümlenmesindeki en güçlü araçtır. Gazeteci ya da medyaçıların büyük bir bölümü bilgileri sayesinde söylemlerin arkasındaki anlamları bilmektedirler. İdeolojik söylem çözümlenmesinde cümlelerin hangi anlamı kastettiğini açıklayıcı bir şekilde ifade etmek gerekir.

Zıt Anlamlılık: Genellikle iki veya daha fazla grubun çıkarları çatıştığında, toplumsal, siyasi bir mücadele veya rekabet durumlarında ortaya çıkan ideolojiyi söylem örneklerinde biz ve onlar şeklinde kutuplaşma şeklinde gösterilir. Bizim iyilerimiz, onların kötülerini vurgulanır. “biz çok çalışıyoruz, onlar tembel” gibi.

Örnekler ve Açıklamalar: Zıt anlamlılıkta bahsedildiği gibi bizim iyilerimiz ve onların kötülerini hikâyelerde örnek ve açıklamalarla gösterilir. İrkçı söylemde onların olumsuzlukları, kurallara uymadıkları, suçlu oldukları hakkında ifadeler bulunur. Alıcılardan gelebilecek olumsuz bir değerlendirmeye engel olmak için onlar hakkındaki olumsuz bir ifade için açıklama getirmek zorunda hissedilir.

Kanıt Gösterme: Söylemdeki bilgi ve düşünceleriyle ilgili bir kaç delil ya da kanıt sunulduğu durumların gerçeklik payı daha yüksektir. Kanıt gösterme otorite olmuş şahsiyetlere veya kurumlara gönderme yaparak olabilir ya da kanıtsallığın çeşitli biçimleriyle yapılabilir. Böylece insanlar bir şeyleri gazetede okumuş, güvenilir sözcülerden duymuş, ya da kendi gözleriyle görmüş olabilirler.

Milliyetçi-Muhafazakâr Söylemler: Bu kategori altında dinsel öğeleri de içinde barındıran söylemler incelenmiştir. Örneklem olarak seçilen dizilerde, milliyetçi söylemlere ek olarak bir de İslami sembollerin de sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. İncelenen dizilerde İslami semboller ve söylemler milliyetçi değerleri tamamlayıcı bir işlev görmüştür. Milliyetçi-Muhafazakâr söylemlerde hem İslami kimliğe hem de etnik kökenlere vurgu yapılmaktadır. Türk askerinin düşmandan üstün olmasıyla Müslüman olması arasında bir bağlantı kurulmakta ve bir Müslüman-Türk kimliği inşa edilmektedir. Zira, kimlik inşası, aileden, cemaatten, yaşanan kentsel, toplumsal, kültürel ilişkilerden ve güç ilişkilerinden beslenmektedir (Kentel vd., 2009:61).

Güncel Siyasetle İlgili Söylemler: Bu kategoride iç ve dış siyasi gelişmelere paralel göndermeler ele alınmış ve dizilerdeki güncel siyasi olaylarla bağlantılı söylemler seçilerek yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

- Türkiye'deki egemen siyaset anlayışı TV anlatılarında yeniden üretilmektedir.
- Televizyon anlatıları, egemen siyasal ve toplumsal değerleri pekiştirmektedir.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Araştırma kapsamında, üç farklı televizyon kanalında yayınlanan, üç televizyon dizisi incelenmiştir. Buna göre, Kanal D'de 27 Mart-19 Haziran 2017 tarihleri arasında yayınlanan İsimsizler, Star TV'de 3 Nisan-19 Haziran tarihleri arasında yayınlanan Söz dizisi ve Fox TV'de 9 Nisan-18 Haziran 2017 tarihleri arasında yayınlanan Savaşçı dizisi seçilmiştir. Bu kapsamda araştırma, Söz dizisinin birinci sezona ait olan 12 bölümü, Savaşçı dizisinin birinci sezona ait 10 bölümü, İsimsizler dizisinin birinci sezona ait 13 bölümü kapsamaktadır. Buna göre, amaçsal örneklem oluşturulmuştur.

BULGULAR VE ANALİZ

MİLLİYETÇİ SÖYLEMLER

Aktörler

Söylemlerdeki insanlar, gruplar veya grup üyeleri tanımlanır. İncelenen dizilerde aktörlerde "bizler"i devleti temsil eden kurumlar, "onlar"ı ise terör örgütleri ve terör örgütlerinin arkasında olduğu belirtilen küresel güçler temsil etmektedir.

*İsimsizler*² dizisi incelendiğinde dizinin aktörlerinden "bizler" devleti temsil eden kaymakamlık makamını ve milli istihbarat kurumunu ve orduyu temsil etmektedir. "Onlar"ı

²**İsimsizler Dizisi:** Mardin'in Derik ilçesindeki kaymakamlık binasında, 10 Kasım 2016 tarihinde saldırıya uğrayan ve hayatını kaybeden Derik Kaymakamı Muhammed Fatih Safitürk'ü anarak başlayan dizi, hayatını kaybeden kaymakamın yerine atanan yeni kaymakam ve ekibinin FETÖ ve PKK terör örgütüyle mücadelesini anlatmaktadır. Genç bir diplomat olan Fatih Keskin yeni görev yerine gitmeye hazırlanırken Güneydoğu'daki önemli ilçelerden biri olan Virankaya'nın Kaymakamı Orhan Yağız'ın hain bir saldırı sonucu şehit edilmesi, kararını değiştirir. Fatih İsviçre'ye gitmekten vazgeçip, Virankaya'nın şehit olan Kaymakamı Orhan Yağız'ın makamına tayinini ister. Bölgede yaşanan terör olayları yüzünden Fatih'in ailesi onun Virankaya'ya gitme kararından hoşnut olmazlar ve onu bu kararından döndürmek isterler fakat Fatih Virankaya'ya gitmekte kararlıdır. Fatih, Virankaya'da beraber çalışmak için 7 kişilik bir ekip oluşturur. Kaymakam suikastının arkasında kimlerin olduğunu çözmeye çalışan Fatih ve ekibi, devletin emniyet ve yargı gibi önemli kadrolarına sızan paralel yapı üyelerinin de bu suikasta ve terör eylemlerinde parmağı olduğunu tespit eder. Emniyet ve

temsil eden aktörler ise paralel devlet ve PKK terör örgütüdür. Dizideki söylemler bu aktörler tarafından dile getirilmektedir. Dizinin ilk bölümünde başroldeki tarafların tanımının yapıldığı görülmektedir. Aktörler tanımlanırken Van Dijk'in belirttiği gibi olumlu kendini sunma ve olumsuz ötekini sunma açık bir şekilde görülmektedir.

“Fatih: *Bu oyunu sadece biz bozarız başkanım. Her saldırı sonrası küllerimizden doğduğumuzu biliyorlar, diğerlerine benzemediğimizi de biliyorlar.*

Başkan: *Bilmeyene de öğretiriz. Ama bundan sonra bugüne kadar hiç karşılaşmadığımız bir teknikle saldıracaklar bize. Bu sefer küllerimizi bile bırakmak istemeyecekler.”*

Burada tanımlanan "biz" Türk milletidir. "Oyun" ifadesiyle, dizi izleyicilerine Türkiye üzerinde terör örgütü aracılığıyla gerçekleştirilen planlardan bahsedilmektedir. "Küllerimizden doğduğumuzu biliyorlar" cümlesinde izleyicilere verilmek istenen mesaj yapılan terör saldırılarını gerçekleştirenlerin ve onların arkasında olanların amaçlarına ulaşamayacakları hatta aksine Türkiye'nin bu saldırılardan daha güçlü bir şekilde çıktığıdır.

Savaşçı³ dizisinin aktörlerinde 'bizler'i, Türkiye ve Türk ordusu temsil etmektedir. 'Onlar'ı temsil eden aktörler ise İsimsizler dizisinde olduğu gibi paralel devlet yapılanması ve PKK terör örgütü ve küresel güçlerdir.

“Amerikalı: *O bir katil. Asıl korkman gereken benim. Ben şeytanın ta kendisiyim.”*

Burada düşmanın tanımlanmıştır. Yukarıdaki cümle Türkçeyi sonradan öğrenen bir yabancı tarafından dile getirilmektedir. Bu kişinin Amerikalı olduğu ima edilmektedir. Teröristin sadece bir katil olduğu arkasında başka bir güç olduğu ve bu gücün de Amerika olduğu vurgulanmıştır. Benzer bir söylem her Söz ve İsimsizler dizisinde de tespit edilmiştir. Söz dizisinde de aynı şekilde PKK'nın bir maşa olduğuna dair benzer söylemler görülmüştür.

savcılıktaki paralel yapı üyeleri Fatih'i görevinden aldırarak ve bazı olayların perde arkasının açığa çıkmaması için uğraşırlar.

³ **Savaşçı Dizisi:** Bordo bereli birliği olan Kılıç Timi'nin hikâyesini anlatır. Kılıç Timi'nin komutanları Kopuz Albay ve Yüzbaşı Kağan Bozok meslekten ihraç edilerek cezaevine atılmıştır. Bu sırada darbe girişimi olur. Darbe girişiminden hemen sonra, darbeci örgütün kumpas suçlamalarıyla hapiste bulunan iki subay, Kopuz Albay ve Yüzbaşı Kağan Bozok serbest bırakılırlar. Cezaevinden çıktıklarında üst düzey komutanlar tarafından kendileriyle bir görüşme yapılarak Özel Kuvvetler Komutanlığındaki görevlerine dönmeleri için ikna edilirler. Komutanı, Albay Kopuz'dan Kılıç Timi'ni yeniden bir araya getirmesini ve hemen göreve başlamalarını ister. Kopuz görevi kabul eder ve Yüzbaşı Kağan ve arkadaşlarıyla Kılıç Timi oluşturulur. Yüzbaşı Kağan, babasının katili olan Tepegöz kod adlı teröristi yakalamak için uğraşır. Kılıç Timi'nin ilk operasyonunda örgüt yöneticisinin telsizinden hiç ummadıkları bir ismin sesini duyarlar. Bu ses teröristler tarafından öldürüldüğü sanılan asker Serdar Türkmen'e aittir. Bundan sonra kılıç timi Serdar'ı teröristlerin elinden kurtarmak için mücadeleye verecektir.

Söz⁴ dizisi de Türk ordusunu temsil eden özel bir tim ve PKK terör örgütü ve bu örgütü destekleyen küresel güçler arasında geçmektedir. Karabayır'da PKK terör örgütüyle mücadele etmek için oluşturulan Kılıç Timi dizinin bir bölümünde kendisi aşağıdaki söylemle anlatır.

“Bizler bu ülkedeki bütün vatandaşların hizmetindeyiz. Edirne’deki Bakkal Mehmet Efendi’nin hizmetindeyiz, Ağrı’daki Çoban Halil’in hizmetindeyiz. Hatay’daki Fatma Nine’nin hizmetindeyiz. Trabzon’da, Van’da, Ankara’da, İzmir’de, İstanbul’da her yerde ve her saniye bütün vatandaşların hizmetindeyiz. Unutmayın sizler canlarınızı feda etmekten korkmadığınız için o insanlar rahat uyuyorlar. Anlaşıldı mı?”

Terör örgütü yakalanan teröristi geri almak için Yarbay Erdem Komutan’ın kızını kaçıran kamera görüntülerini askere yollar ve rehini geri ister. Taburdaki askerlere bir konuşma yapan komutan askerlere “bizler” diye hitap ederek “biz kimiz, neye hizmet ederiz, ne iş yaparız?” sorularının cevabını vererek dizinin başkahramanı olan Türk askerini detaylı olarak tanımlar. "bizler" diye bahsettiği Türk askerinin amacı, görevi hakkında bilgi verilir. Türkiye’nin doğusundan batısına kadar değişik şehirlerinden örnekler verilerek vatandaşlar arasında ayırım yapılmadan herkesin hizmetinde oldukları vurgulanır. Ayrıca Bakkal Mehmet, Çoban Halil, Fatma Nine gibi isimler devletin vatandaşları arasında sınıf ayrımı yapmadığı bakkalından çobanına kadar tüm vatandaşlarına aynı seviyede yaklaştığı gösterilmeye çalışılmıştır. Yaşanan terör olaylarında hayatını kaybeden askerlerin yine vatandaşlara hizmet etmek için gerektiğinde hayatlarını feda ettikleri “*Unutmayın sizler canlarınızı feda etmekten korkmadığınız için o insanlar rahat uyuyorlar*” cümlesiyle vurgulanmıştır. Türk askerinin gerektiğinde Türkiye’de yaşayan tüm vatandaşlar için korkmadan can verdiği ve bu sayede de Türkiye’nin her köşesinde yaşayan vatandaşların rahat uydukları ifade edilmiştir.

⁴ **Söz Dizisi:** Genel Kurmay Başkanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı iş birliği ile gerçekleştirilen, bir "Özel Kuvvet Timi'nin" hikâyesini konu alıyor. Dizinin ilk bölümünde İstanbul'daki bir alışveriş merkezinde yaşanan canlı bomba saldırısı canlandırılmıştır. Bu sırada, dizinin başrol oyuncusu Yavuz Komutan ve nişanlısı da alışveriş merkezinde bulunmaktadır. Yavuz canlı bomba saldırısında nişanlısını kaybeder. Dizinin ana konusu bu saldırı etrafında şekillenmektedir. Yaşanan alışveriş merkezi saldırısı sonrasında bu saldırının sorumlusu olan Çolak kod adlı teröristin yakalanması için özel kuvvetler komutanlığı bünyesinde özel kuvvet timi oluşturulur. Özel kuvvet timine seçilecek olan askerler büyük bir özenle seçilecektir. Dizinin ana konusu Çolak'la bu tim arasında geçen mücadeleleri anlatmaktadır. Dizinin büyük çoğunluğu Karabayır denilen bir yerde geçmektedir. Çolak örgütün Karabayır sorumlusudur ve aynı zamanda Türkiye’nin dostu gibi görünen ülkelerin yetkilileriyle de iletişim halindedir. Amacı örgütün Karabayır sorumlusu olan Çolak'ı yakalamak olan özel kuvvet timi oluşturularak Karabayır'a gönderilir ve Çolak'ı yakalamak için girdikleri mücadelede bu timin başından geçenler anlatılmaktadır.

Tanım

İncelenen her üç dizide de sık geçen kavramlara ait tanımlar yapıldığı görülmüştür. Bunlar devlet, Türkiye, Türk askeri, bayrak gibi milli unsurların tanımıdır.

*“Sen söyle. Ne olduğunu biz biliyoruz burada. Kim dosttur kim düşmandır hepsini biz biliyoruz ya. **Devlet** kimdir abi? **Devlet** benim devlet sensin devlet benim anamdır babamdır dedemdir. Ama bunlar istiyorlar ki silahları çekip birbirimizi öldürelim. **Devlet** buraya fabrika yapıyor bunlar makineleri yakıyor okul yapıyor öğretmeni vuruyor, öğretmen gönderiyor okulu yıkıyorlar, adam gönderiyor adamı vuruyorlar. Yaw siz o kaymakamı niye vuruyorsunuz? Virankaya tarihinde onun gibi bir adam bir daha buraya gelmez. Çok çalıştı burası için ya.”*

İsimsizler dizisinin geçtiği mekân terör olaylarının sık yaşandığı Türkiye'nin doğusundaki bir ilçedir. 1984 yılından itibaren PKK şiddeti ekonomik, askeri ve sivil hedefleri kapsayacak şekilde genişlemiştir. Ekonomik hedefler, elektrik santrallerini ve iletişim hatlarını, sulama tesislerini, fabrikaları, petrol tesislerini, yol yapım ve bakım araçlarına zarar vererek bölgede devletin varlığını zayıflatmak ve temel kamu hizmetlerinin yapılmasına engel olmaktadır. Bu eylemlerde varılmak istenen nokta, toplumda Kürt-Türk ayrımı algısı oluşturmaktır (Kirişçi & Winrow, 1997: 84). Dizinin bu bölümündeki diyalogda oluşan bu algıyı ortadan kaldırmak amaçlanmaktadır. Bölgede yaşayan Kürtlerin şimdiye kadar medyada gösterildiği gibi devlet düşmanı değil tam aksine devleti savunan, sahiplenen bir profile sahip olduğu mesajı verilmektedir.

Bölgede yaşayan vatandaş PKK'nın verdiği zararlardan dolayı devlet yatırımı azalınca suçlu devlet de bulacaktı. Batıda yaşayan vatandaşlar da bölgede yaşayan Kürt asıllı vatandaşları suçlu bulacaktı. Dizinin bu sahnesinde devletin tanımının bölgede yaşayan bir Kürt asıllı vatandaşın ağzından yapılmış olması da bu kutuplaştırmayı ortadan kaldırmak, aslında bölgede yaşayan Kürt asıllı vatandaşın da Türk asıllı olandan farklı düşünmediğini göstermektedir. Bölge halkının ağzından devletin bir suçlu olmadığı devlet denilen şeyin aslında insanların kendisi olduğu, devletin bölgeye fabrika, okul vb yatırımlar yaptığı vurgulanmıştır. Fakat "bunlar" ifadesiyle terör örgütü üyeleri kastedilerek terörün hala bölgedeki ekonomik yatırımları yakıp yıktıkları vurgulanmıştır. Vatandaşın ağzından teröristlerin "bunlar" şeklinde ifade edilmesi, aslında terör örgütünün ve örgüt sempatanlarının, bölge halkı tarafından önemsiz ve küçük görüldüğü vurgulanmak istenmiştir.

*“Burası **Türkiye**. Burada insanlar sorgusuz sualsiz asılmaz. İnsanların üzerine kimyasal bomba atılmaz. Çocuklar okula gider, babalar ev geçindirir, gençler âşık olur. Stadyumlarda insanlar*

bağırırılar, otogarlarda askerler uğurlarlar. Burada düğün olur, ölüm olur, sevinç olur, yas olur. Ama burada kafana göre davranamazsın. Burada düzen vardır, kanun vardır, yasa vardır. Burası Türkiye! Ama orası Türkiye değil ve orada biri benim yüzbaşımı alıp da yaptığı işkenceyi filme çekiyorsa ben onu bastığı toprağa gömerim.”

Savaşçı dizisinde yer alan bu metinde izleyicilere Türkiye hakkında bilgi verilmektedir. “İnsanlar sorgusuz sualsiz asılmaz” cümlesinde Türkiye’nin bir hukuk devleti olduğu, insanlara hukuka aykırı bir şekilde davranılmayacağı vurgulanır. Bu cümledeki olumsuzluk 'onlar'a aittir. Burada insanlar asılmaz cümlesinde bir karşılaştırma söz konusudur. Burada asılmaz ifadesi, orada asılır ifadesini akıllara getirmektedir. Sonraki cümleler de ilk cümledeki olumsuzluğa bağlı olarak olumlu özellikler sıralanmıştır. İnsanların burada mutlu mesut bir şekilde yaşadığına dair betimlemeler yapılmıştır. “*Burada kafana göre davranamazsın*” cümlesinde tekrar Türkiye’nin hukuk devleti olduğuna yasalara aykırı, keyfi hareketler yapılamayacağı karşılaştırma yapılarak vurgulanmıştır. Burası Türkiye ama orası değil cümlesinde yine Türkiye’yle teröristlerin yaşadığı yer arasında bir karşılaştırma yapılmıştır.

“Komutan: Bunun ne olduğunu biliyor musun?(bayrak)

Yavuz: Uğruna yaşadığım her şey. Ama sen sırf bu bayrağı göğsünde taşıdın diye o çoluk çocuk katilleri gibi davranamazsın. Davranmayacaksın!”

Söz dizisinin ilk bölümünde bir AVM saldırısında nişanlısını kaybeden ve bu saldırının faillerinden birini bir rehin eylemi sırasında intikamına yenik düşerek öldüren Yavuz, komutanı tarafından sorguya çekilir. Dizinin bu sahnesinde Komutan asker üniformasının üstünde bulunan Türk bayrağı rozetini masaya bırakır ve Türk bayrağından bahsederken "uğruna yaşadığım her şey" şeklinde tanımlama yapar. Bu ifadede izleyiciye, bayrağın Türk milleti için ne denli önemli olduğu mesajı verilmeye çalışılır.

İmalar

Van Dijk medyada kullanılan metinleri bilgi buzdağına benzetir. Cümleler ve kelimeler gerçek anlamın sadece bir kısmını anlatmaktadır. Geri kalan kısım ise okuyucular tarafından anlamlandırılacağı düşünülerek kelimelerle ifade edilmez. Kelimelerin arkasındaki anlamlara saklanır (1991:181).

“Savcı: Beyler bu kadar korkmayın, alt tarafı adalet önünde hesap vereceksiniz. Dayı: Zeki Öztan! Biz adaletin önünde hesap vermekten korkmayız. Hiç bir zaman korkmadık. Bakalım siz milletin önünde bir gün hesap verebilecek misiniz? O zaman kim korkuyor kim korkmuyor göreceğiz. (Savcının güldüğü görüntü)

Kaymakam Fatih: *Sen gül, sen gülmeye devam et. Sizin o **güleninizi** ağlatmayan da adam değildir.*"

İsimsizler dizisinin bu ve benzer birçok sahnesinde darbeden önce devletin önemli kadrolarında yer alan Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) üyeleriyle, FETÖ'cü olmayanlar arasında yaşanan mücadeleler sahnelenmek istenmiştir. Dayı'nın "Bakalım siz milletin önünde bir gün hesap verebilecek misiniz? O zaman kim korkuyor kim korkmuyor göreceğiz" ifadesinde dizi yayınlandığı anda birçoğu görevinden ihraç edilen ve tutuklu olan FETÖ üyelerine gönderme yapılmıştır. FETÖ'cülerin darbeden önce yaptıkları izleyicilere aktarılmak istenmiştir. Zaten kaymakamın son cümlesinde de bu durumu daha açık bir şekilde anlatmaya çalışan bir ima vardır. Savcıya söylenen "Sizin o güleninizi ağlatmayan da adam değildir" ifadesindeki "gülen" FETÖ lideri Fetullah Gülen'dir.

“Yüzbaşı: *İyi misiniz?*

Komutan: *İyiyim ama daha ne kadar iyi olacağız ondan emin değilim.*

Yüzbaşı: *Bu ne demek komutanım?*

Komutan: *Bunlar bizi öldürmeye çalışıyorsa çok ciddi bir şey olacak demektir*

Yüzbaşı: *Ciddi bir şey derken ne düşünüyorsunuz?*

Komutan: *Voltadaki o gerizekalı sadece bir tetikçi Kaan. Zaten hapiste olan bir özel kuvvetler subayını neden öldürmek istesin ki? Sebep ne olabilir? Bu şu demektir: "biz bir şey yapmaya niyetliyiz ve sen buna burnunu sokamayacaksın. Tedbirli olalım Kaan. Sanırım o şeyin ne olduğunu çok yakında öğreneceğiz."*

Savaşçı dizisinin ilk bölümünde 15 Temmuz darbesi canlandırılmıştır. Kaan'la Yüzbaşı Kopuz arasında hapisanede geçen bu diyalog 15 Temmuz darbesinden önceki sahnedir. Kopuz'un "ciddi bir şey olacak" ifadesi 15 Temmuz darbe girişimini ima etmektedir. Kopuz ve Kaan Yüzbaşı'nın hapisanedeki görüntülerle başlayan dizide izleyicilere darbe girişiminin öncesini ve nasıl geliştiği aktarılmak istenmiştir. Mesleğinden ihraç edilen ve tutuklanarak cezaevine atılan iki Türk Subay'ının hapisanede öldürülmeye çalışıldığı sahne ve aralarında geçen bu diyalogla ima edilmek istenen mesleğinden atılarak cezaevine atılmasının sorumlusu darbeyi gerçekleştirenlerdir. Tutuklu Komutan Kopuz ve Yüzbaşı Kağan arasında geçen bu konuşmada "Bunlar bizi öldürmeye çalışıyorsa çok ciddi bir şey olacak demektir" cümlesinde darbe yapılacağından önceden bazı işaretleri verildiği mesajı verilmektedir. Cezaevinde komutana suikast girişimi yapılarak öldürülmeye çalışılır. Girişimden kurtulan Albay Kopuz ve asker arasında geçen konuşmada komutanın söylediği "biz bir şey yapmaya niyetliyiz" cümlesinde ima edilen şey darbe girişimidir. "Biz bir şey yapmaya niyetliyiz ve sen buna burnunu sokamayacaksın" ve "hapiste olan bir özel kuvvetler

subayı" ifadesiyle vurgulanmak istenen mesaj darbecilerin darbe öncesi Türk silahlı Kuvvetleri'nin içinden bazı askerleri meslekten ihraç ettirerek tutuklattırmasıdır. " O şeyin ne olduğunu çok yakında öğreneceğiz" cümlesinden sonra görüntülenen sahnelerde darbenin canlandırılmasıyla ima edilen şeyin darbe olduğu anlaşılmaktadır.

*“Kadın: **Büyük Bey** önümüzdeki hafta bir adam gönderecek sana. Çok büyük iş. **Türk devletine** vermek istediğimiz ufak bir mesaj var.*

Çolak: Güzel. Benim de ihtiyaçlarım var.

Kadın: Gönderdiğimiz adamla konuşursun.

Çolak: Anlaştık.”

Söz dizisindeki yabancı temsilcinin “*Türk devletine vermek istediğimiz ufak bir mesaj var.*” cümlesinde terör eylemlerinin yabancı devletlerden emir alınarak gerçekleştirdiği ve bu eylemlerinin de amacının Türkiye’ye bir mesaj vermek, korkutmak, gözdağı vermek olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Çolak'ın “*ihtiyaçlarım*” ifadesiyle kastettiği şey terör örgütünün kullandığı silah, bomba gibi savaş teçhizatlarıdır. Bu konuşmadan, örgütün bu ihtiyaçlarının başka ülkeler tarafından karşılandığına gönderme yapılmıştır.

Zıt Anlamlılık

Zıt anlamlılık kategorisinde, bizim iyi yönlerimiz, onların olumsuz yönleri vurgulanır.

*“Kaymakam: Ne zaman başın sıkışırsa buraya gel. Bu kapı devletin kapısı, milletin kapısı. **Onlar tabut dağıtır, biz umut dağıtırız.**”*

İsimsizler dizisinin bu sahnesinde geçen konuşmada, oğlu terör örgütü üyesi olan bir baba kaymakamdan oğlunun cenazesini ister. Kaymakamın, karşısında oğlu bir terörist bile olsa bölge halkından biriyle konuşurken onu sahiplenmesi ve olumlu davranması devletin bölge insanını ailesinin yaptığı yanlışlardan dolayı suçlamadığı aksine bu insanlara sahip çıktığı mesajı verilir. “*Bu kapı milletin kapısı*” ifadesinde de devletle millet arasında bir fark olmadığı devlet demenin millet demek olduğu vurgusu yapılır. Ayrıca kaymakamın ifadelerinde biz ve onlar zıtlığı göze çarpar. Onlara ait olumsuz özellik onlar tabut dağıtır ifadesiyle, bize ait olumlu özellik de biz umut dağıtırız şeklinde iletmeye çalışılır.

*“Sıkacaktık onun kafasına yapamayız niye çünkü **biz** yasayla bağlıyız. Çünkü bizim kurallarımız var. İçimiz kan ağlasa da yapamıyoruz. Yapamayız evet çünkü **biz** binlerce yıldır hiç çete olmadık. Hiç haydut olmadık, hiç pusu kurmadık, hiç arkadan vurmamak **bizim** elimizde kılıç da olsa ekmek de olsa başımızda hep yasa vardır. Bu hep böyle olacak. **Türk** töre demektir Serdar töre de yasa. Oğlum hatırlasana Anadolu işgal altındayken kurduğumuz derneğin adı ne? Müdafaa-i Hukuk, yasayı savunmak. **Biz** buyuz Serdar bu değişmeyecek.”*

Savaşçı dizisinde yer verilen yukarıdaki konuşmada yine bir biz ve onlar karşılaştırması görülmektedir. Arkadaşlarının hayatını kaybetmesine neden olan Teröristin yakalanması sonucunda askerin ona herhangi bir zarar vermediği Komutan Kopuz'un ifadeleriyle dile getirilmiştir. Özellikle yabancı basında yer alan Türk askerinin PKK'lılara zarar verdiği işkence yaptığı haberlerine cevap niteliğinde olan bu sahnede biz binlerce yıldır hiç çete olmadık. Hiç haydut olmadık, hiç pusu kurmadık, hiç arkadan vurmadık ifadesiyle karşı tarafın olumsuz özellikleri üzerinden biz'in üstünlüğü anlatılmıştır. Hatta bu durum kanıt gösterilerek Türk kelimesinin töre anlamına geldiği kurtuluş savaşı yıllarında kurulan Müdafa-î Hukuk Cemiyeti'nin anlamının yasayı savunmak anlamına geldiği anlatılmış biz'e ait bu olumlu durum kanıt gösterilerek anlatılmıştır.

“Yavuz: Senle benim aramdaki en önemli fark ne biliyor musun?... Benim bir bayrağım var. Türk bayrağı. Senin bir bayrağın yok. Hiç bir zaman da olmayacak da. Bir paçavrayı bayrak sanmaya devam edeceksin.”

Söz dizisindeki bu konuşmada, askerle terörist arasındaki fark bayrak vurgusu yapılarak anlatılır. Bayrak, ülkeyi temsil eden bir simgedir. Yavuz'un askere " benim bir bayrağım var. Türk bayrağı. Senin bir bayrağın yok. Hiç bir zaman da olmayacak da. " şeklinde seslenmesiyle PKK'nın Türkiye'de kurmaya çalıştığı bir Kürt devleti hayalinin hiçbir zaman gerçek olamayacağı mesajı verilmeye çalışılır. Ayrıca paçavra kelimesiyle de Türkiye'de bir Kürt devleti kurmak isteyenlerin bayrak olarak gördükleri simgenin paçavradan ibaret olduğu ve hiçbir zaman bayrak görevini yerine getirmeyeceği vurgulanır.

Örnekler ve Açıklamalar

Bizim iyi eylemlerimiz ve onların kötü davranışları hakkındaki hikâyeler şeklinde örnekler ve açıklamalarla tanımlanır. İşlevsel olarak böyle önermeler (ya da tüm hikâyeler) bir başkasını, kanıt ya da delil sunabildiği için çoğunlukla daha önce ifade edilen önermeyi, desteklemeye hizmet eder. Bir başka deyişle, öyküler tartışmadaki bildirimler olarak iş görürler. Irkçı söylemde bu nedenle, örneğin onların kuralları nasıl çiğnedikleri, uymadıkları, sapkın ya da hatta suçlu oldukları hakkında genel bir düşünce ifadesi bulunabilir (Van Dijk, 1991:183).

“Terörist: Elde ettiğimiz kazanımlar iki taraf içinde memnuniyet verici, ama yetmez. Menriç'i Afrin'e kavuşturmadan ne siz istediğinizi elde edersiniz ne de biz.

Amerikalı: Bu kadar kötümser olmaya gerek yok, bağımsız bir devlet olmak için en çok şimdi yaklaştınız. Bütünüyle siyasi destek veriyoruz.

Terörist: *T.C gibi bir devleti siyasetle yıkmamız zordur. T.C'yi karıştırıp iç savaş çıkarmamız gerek. Ayrıca ordularımızı da güçlendirmelisiniz.*

Amerikalı: *Haklısın bu bölgede bir koridor kurmamız lazım.*

Örgüt üyesi: *(Eliyle çadırı gösterir) Buyurun içeride devam edelim."*

İsimsizler dizisinde geçen bu diyalogun, giyim kuşam ve konuşmalarından Amerikalılar ve terör örgütünü temsil eden yetkili kişiler arasında geçtiği izlenimi verilir. Örgüt üyesinin ve yabancı aksanlı konuşan biri arasında geçen diyalogla izleyicilere aktarılmak istenen, örgütün yurt dışından yabancı ülkelere destek aldığıdır. Özellikle *Bağımsız bir devlet olmak için, Ayrıca ordularımızı da güçlendirmelisiniz* gibi örneklerle vurgulanmak istenen PKK'nın silah ve teçhizat desteğini yabancı ülkeler tarafından karşılandığıdır. Bu diyalogda izleyicilere hem PKK terör örgütünün hem de Amerika'nın ortak amacının Türkiye'nin topraklarından pay elde etmek olduğu ve bunu gerçekleştirmek için işbirliği içinde oldukları aktarılmaya çalışılır.

"Çok çatışma gördüm çok savaş gördüm. Savaş ne demek? İnsan canı kan, havada uçuşsan mermiler şarapneller, patlayan mayınlar, havan topları, roketler, kopan uzuvlar, hiç dinmeyen kan, ve vücuttan çıkan her şey, her şey! Ama bunca yıllık savaş tecrübemde sadece iki kere midem ağzıma geldi kusmak istedim. Biri bu. Diğeri ise 1993 Mayıs' ı Elazığ- Bingöl hattı. 33 silahsız masum er kurşuna dizildi. Silahsızdılar, ne tüfekleri ne tabancaları ne süngüleri tırnak makasları bile yoktu. Üzerlerinde tek bir mermi bile yoktu. Ama hepsinin bedeninden elliser mermi çıktı. Elli mermi, tek bir şehit naaşında elli mermi sayıldı. İş Mehmetçiğe gelince hesap biter. Hesap bitmezse açık yara kanamaya devam eder."

Savaşçı dizisinin başrollerinden biri olan Kopuz'un bu konuşmasında 'onlarla' ilgili olumsuzluklar örnek olaylar gösterilerek izleyicilere gösterilmeye çalışılmıştır. Kopuz "*iki kere midem ağzıma geldi kusmak istedim*" cümlesinde iki tane örnek olaydan bahsedecektir. "*Kusmak istedim*" ifadesiyle olayların ne derece olumsuz olduğu mesajı verilmek istenmiştir. 1993'te yaşanan 33 askerin hayatını kaybettiği terör saldırısı ikincisi ise dizideki terör saldırısıdır. Burada verilmek istenen diğer bir mesaj da dizide yaşanan olayların gerçeği temsil ettiğiidir.

"Yavuz: Onca savaş ne içindi biliyor musun işte böyle senin gibi canavarlar yaratmak içindi. Başardılar da. Bu coğrafyada belki bir yüzyıl daha barış olmayacak. Ama en kötüsü de senin gibi budalalar neye hizmet ettiğinizi anlamadan öleceksiniz. İşte bu da ayrı bir budalalık, bir mendil gibi kullanıp atacaklar seni işleri bittiğinde değersiz bir çöp gibi."

Söz dizisinde Komutan Yavuz ve Çolak arasında geçen bu konuşmada Türkiye'de yaşanan terör eylemlerinin sebebi, aynı coğrafyada yaşayan Kürtler ve Türkler arasındaki barışı bozarak kendi vatanına düşman insanlar kazandırmak şeklinde izleyiciye aktarılır. Türkiye'nin terör olaylarına bakış açısı bir komutanın dilinden anlatılır. Terörü ortaya çıkarıcıların bölgede yaşayan bazı Kürtleri teröre alet edip kullandıkları mesajı verilmeye çalışılır. Görüldüğü gibi incelenen üç dizide de benzer şekilde terör örgütünün kimlerle işbirliği içinde olduğu, yaptığı eylemlerin ne derece kötü olduğu ve insanları kullanması detaylı açıklamalar ve örneklerle izleyiciye aktarılmaya çalışılmıştır.

Kanıt Gösterme

Dizilerdeki söylemler incelendiğinde Van Dijk'in dediği gibi otorite olmuş şahsiyetlere veya kurumlara gönderme yapıldığı görülmüştür (Van Dijk, 1991:183).

“Dayı: *Siz Roma'ysanız biz **Atilla'yız.***

*Siz Bizans'sanız biz **Fatih'iz.***

*Siz Haçlıysanız biz **Selahattin'iz.***

*Siz Lawrence'seniz biz **Kuşçubaşı Eşrefiz.**”*

İsimsizler dizisinde, Kaymakam Fatih ve ekibi, Otto isimli Amerikalı doktorun hainlerle iş birliği içinde olduğunu öğrendikten sonra onun vakfına giderek bundan sonra olacak en ufak olayda Otto'nun karşısında duracaklarını söylerler. Kaymakam Fatih, Otto konuşurken Dayı da yukarıdaki sözlerle konuşmaya dâhil olur. Konuşmasında siz ve biz kıyaslaması yapılırken dikkat çeken ifadeler, Türk tarihi için önemli isimler örnek verilerek açıklanır. Bu isimler geçmişten günümüze Türklerin tarih boyunca girdiği savaşlardan zaferle çıkan isimlerdir. İzleyiciye verilen mesaj bu savaştan da diğerlerinde olduğu gibi zaferle çıkılacağıdır.

*"Biz ilkokuldayken **Nene Hatun** diye bir şey okumuştuk Hatice. Bu Erzurumlu Nene Hatun, düşman Erzurum'a girince, o zaman üç aylık bebeği var bebeğini beşiğinden kucaklayıp demiş ki seni bana veren Allah'tır. Ben de seni Allah'a emanet ediyorum. Bunu demiş bebeğini öylece bırakmış beşiğinde sonra eline ne geçerse kazma kürek nacak düşmanla savaşımaya gitmiş."*

Savaşçı dizisinde askerle eşi arasında yukarıdaki konuşma geçer. Konuşmada tarihe geçmiş bir şahsiyet olan Nene Hatun kanıt gösterilerek vurgulandığı dikkat çekmektedir.

*"Ülke nasıl kurulur ben sana söyleyeyim. Bak **Çanakkale'**ye görürsün, **Anafartalar**, **Conkbayırı** bak **Sakarya'**ya bak. Kralını görürsün. Özgürlük, bağımsızlık ne demek görürsün."*

Söz dizisindeki terörist ve Yavuz Komutan arasında geçen bu konuşmada, PKK terör örgütünün bir ülke kurma amacı olduğu ve bu amacın Yavuz tarafından küçümsendiği görülmektedir. Yavuz'un bu konuşmasında, ülke kurma fikri Türk tarihinden örnekler kanıt gösterilerek güçlendirilmeye çalışılmıştır.

MİLLİYETÇİ –MUHAFAZAKÂR SÖYLEMLER

İncelenen dizilerin üçünde de sık sık milliyetçilikle birlikte dini öğelerin de kullanıldığı görülmüştür ve bu değerlere bir üstünlük atfedilmiştir.

*“Hepimiz onun için sıradayız. **Vatan** uğruna şehit olup **Hakk’a** yürüme yolundayız. Burada birinci kural, yaşayacaksın! Hiçbirimiz Rambo değiliz, Ahmet’iz, Mehmet’iz, Fatih’iz; gerçeğiz! O şerefsizlerin de bir namlusu var, sizin de bir namlunuz var. Ama her zaman onlardan üstünsünüz. Çünkü analarınız sizi buraya **dualarla** gönderdi. Ananız yoksa her namazında sizin için dua eden bir millet var arkanızda. **Vatan aşkınız** var, imanınız var, inancınız var! Kur’an’da hükmü var. İnandın mı sen tetiğe basarsın hedefi **Allah** vurur! **Bismillahirrahmanirrahim**”*

İsimsizler dizisinde geçen yukarıdaki metinde İslam Dininde önemli bir merteye olan şehitlik kavramından bahsedilmiştir. İzleyiciler de söyleme dâhil edilerek birinci çoğul şahıs öznesi "hepimiz" kullanılmıştır. Siz yerine biz ifadesi izleyicilerde daha büyük etki uyandırmaktadır. Devam eden cümlelerde de özne ve yüklem birinci çoğul şahıs olarak kullanılmıştır. *"Her zaman onlardan üstünsünüz"* cümlesinde ötekenden üstün olma sebebi olarak *"Dua eden millet, vatan aşkı, iman vb."* gibi dini öğeler gösterilmiştir. Allaha inanan bir askerin tetiğe bastığı zaman Allah tarafından hedefi bulacağı belirtilerek izleyicilerin dini duygularına seslenilmiş, düşmanla aradaki farkın kendilerinde olan Allah inancı olduğu vurgulanmıştır. Buradaki önemli nokta *"Her zaman onlardan üstünsünüz"* cümlesidir. Üstünlük dinsel öğelerle ilişkilendirilmiştir.

*“Kaymakam: **Allahım!** Sana ellerimizi açtık. Kula bükülmeyen boynumuzu sana büküldük. Yalnız senin huzurunda diz çöktük. Sen her şeyi gören her şeyi duyan her şeyi bilensin. Karşımızda senin **ezanını** dindirmek isteyenler var... **Allahım!** Sen bizi hedeften şaşırtma. Nefsimizi sildik, künyemizi sildik, ismimizi sildik. İsmimizi **Peygamber'den** ötürü Mehmet bildik. **Mehmetçik** bildik. Onun hürmetine bize yardım et. Üstümüzdeki üniformalar bize **cevşen** olsun. Can verirsek mezarımız cennet bahçesi gülşen olsun. Biz senin aşkına saf tuttuk, sende bizim ellerimizden tut, bize güç ver **Ya Rabbi**. Onların yalanlarını, planlarını, yılanlarını yenelim. Burada saf tutanlar **bayrağımız ve ezanımız** yeniden göklere kavuşsun diye hücumla kalkacaklar. Tâ ki yükselsin **ezanlarla** müeyyed nâmin, galib*

et, çünkü bu son ordusudur İslâm'ın. Dost'ta düşman'da bizi böyle tanır, biz İslam'ın ordusuyuz."

İsimsizler dizisinde Kaymakam Fatih Keskin'in Jandarma Özel Harekât ve Polis Özel Harekât ekipleriyle operasyona çıkmadan öncesi yaptığı duayla birlikte namaz kılan askerlerin görüntüsü gelir. Bu sahnede devleti temsil eden bir yetkilinin namaz kılıp dua ediyor olması, devleti temsil edenlerin de dini görüşünü yansıtmaktadır. Kaymakam'ın duasında onların olumsuz özellikleri izleyicilerin dini duygularına seslenilerek "ezanını dindirmek isteyenler var", gibi söylemlerle dini detaylar verilerek anlatılmıştır. Ayrıca Türk ordusu "İslam'ın ordusu" şeklinde tanımlanmıştır ve ordunun üstünlüğü dini unsurlarla ilişkilendirilerek anlatılmıştır.

"Allahım! Sana Yesevi'nin duasıyla sesleniyorum. Sana Yunus'un sesiyle sesleniyorum. Sana Hacı Bektaş'ın nefesiyle sesleniyorum. Ey ümitsizlerin ümidi! Sana şehit dedelerimin seslendiği gibi sesleniyorum. Bana ölümü kolay kıl. Vatan sağ olsun. Türk milleti var olsun."

Savaşçı dizisinde de İsimsizler dizisindeki benzer bir sahne görmekteyiz. Türk askeri tarafından 'Allahım!' şeklindeki sesleniş askerin dua ettiğini göstermektedir. Duada vatan, Türk milleti, gibi milliyetçilikle ilgili semboller de kullanılmıştır. Yesevi, Yunus, Hacı Bektaş hem Türk İslam Tarihi içinde adı geçen önemli karakterlerin isimleri geçmektedir. "Şehit dedelerimin sesiyle sesleniyorum" cümlesinden sonra gelen cümlelerde yine dua nitelikli bir seslenişle Türk milletinin dedelerinin de Müslümanlar olduğu ve dualar ettiği vurgulanmıştır. "Vatan sağ olsun, Türk milleti var olsun" cümlelerinde yine vatan millet gibi milliyetçilikle ilgili kavramlara yer verilmiştir.

"Terörist: Allahu Ekber

Dayı: Yaradanımın güzel esması senin gibi katilin ağzına hiç yakışmıyor."

Savaşçı dizisinde görülen diğer bir sahnede, sınır ötesinde girilen bir çatışmada, teröristin ölürken Allahu Ekber diyerek bağırması, dünya basınına kendilerini Müslüman olarak ilan edip teröre hizmet edenleri temsil etmektedir. Dayı'nın ifadesiyle, onların gerçek Müslümanlar olmadığı mesajı verilmektedir. İzleyicilerin, medyada kendilerini İslam'a hizmet ediyormuş gibi gösteren teröristlerle, gerçek Müslümanlar arasındaki ayrımı yapmasına dikkat çekilmektedir.

"Allah'ım, rabbim bu zalimlere karşı bize güç ver. Ülkemize, milletimize birlik, beraberlik, anlayış, saygı, nasip eyle Yarabbim. Allah'ım sen bu zalimlerin tuzaklarını boşa çıkar. Sen tuzakları boşa çıkaranların en hayırlısısın."

Söz dizisindeki özel tim ekibinde yer alan Ali Haydar'a arkadaşları hafız diye seslenmektedir. Hafız, İslam dinine göre Kuran'ı Kerim'i ezbere okuyabilen kimselere denilmektedir. Bu sahnede Ali Haydar namaz kılar ve sonrasında ellerini açarak dua eder. Burada anlatılmak istenen Türk askerinin Kuran okuyan, namaz kılan yani Müslüman kimliği temsil eden bir yapıda olduğudur. Hafız'ın duasında biz'den bahsederken birlik, beraberlik gibi olumlu ifadelerden bahsetmesi, onlar'dan bahsederken tuzak ve zalim gibi olumsuz ifadeler kullanması dikkat çekmektedir.

Komutan: *Bu taburdan bir kere daha cenaze kalkarsa size **hakkımı helal etmem** ona göre. **Yüce Allah** bize bir kere daha **şehit** verdirmesin.*

Söz dizisindeki ikinci örnekte, Komutan özel olarak oluşturulan kuvvet timine görevini anlatmak için bir toplantı yapar. Konuşmasının sonunda askerden isteğinin yerine gelmemesi durumunda karşılık olarak "*size hakkımı helal etmem*" şeklinde bir cümle kullanır. Helal haram kavramları İslam dini için önemli kavramlardır. Komutanın, ikinci cümlesinde ise dua etmektedir. Komutanın askerleriyle konuşurken dini ifadeler içermesi, Türk ordusunun Müslüman bir ordu olduğunu göstermeye çalışmaktadır.

GÜNCEL SİYASETLE İLGİLİ SÖYLEMLER

“Kaymakam: *Ben anlamıyorum ki bunca terörist şehre sığınırken biz ne yapıyorduk? Bu dağda bayırda da olmuyor. Şehrin göbeğinde oluyor göbeğinde. Kamerası istihbaratı şusu busu ne işe yarıyor.*

Görevli: *Kaynaklarımıza erişemiyoruz ki kaymakamım. 17-25 Aralık'tan sonra teşkilattan temizlenen paralelciler, terör örgütü içindeki muhbirlerin listesini de silmiş gitmişler.”*

İsimsizler dizisinde, Kaymakam ve Virankaya Emniyet Müdürlüğü yetkililerinden biri arasında geçen bu konuşmada, terör olaylarının nasıl olur da şehir merkezlerine bu kadar sızdığına açıklaması yapılır. Açıklamada, güncel siyaset konu edilerek Türkiye’de gerçekleşen 17-25 Aralık’tan sonraki paralel devlet operasyonlarına değinilir.

“Gardiyan: *Bu bir kalkışma girişimi albayım. İstanbul, Ankara her yer bombalanıyor. Müdür yardımcısı, jandarma komutanı hepsi diken üstünde.”*

Savaşçı dizisinde komutanın annesi ve kız kardeşi televizyon izlerken görünür. Ekranda ülkede darbe olduğuna dair görüntüler vardır. Sonraki görüntüde hapisane görünür. Darbeyi öğrenen mahkûmlar cezaevinde isyan çıkartmaya çalışırlar. Dizinin ilk bölümünde yer alan bu görüntüde canlandırılan darbe sahnesi, 15 Temmuz’da gerçekleştirilen darbedir. "İstanbul, Ankara her yer bombalanıyor" cümlesi darbecilerin kendi ülkesini bombaladığı

söylenerek, 15 Temmuz'da yaşananlar dizinin bu sahnesi aracılığıyla tekrar hatırlatılmaya çalışılmıştır.

“Yabancı yetkili: **Elbab’ı** tamamen ele geçirdiler. Hesapta yoktu. Planlar değişiyor, ilerlemeye devam edebilirler.

Çolak: İki uçak gönderin vursunlar. Nasılsa yanlışlık oldu dersiniz, üstüne bir de pardon patlatırsınız olur biter.”

Söz dizisindeki diyalogda geçen "**Elbab'ı ele geçirdiler**" cümlesinde adı geçen Elbab, Suriye'nin kuzeyindeki bir ilçedir. Elbab, Türkiye'nin terör örgütü IŞİD'e karşı başlattığı sınır ötesi Fırat Kalkanı Harekâtı'nda ele geçirilmişti.

İSİMSİZLER, SAVAŞÇI VE SÖZ DİZİLERİNDE ÜRETİLEN ORTAK SÖYLEMLER VE SEMBOLLER

Bu çalışmada örneklem olarak seçilen İsimsizler, Savaşçı ve Söz dizilerinin ayrı ayrı incelenmesi sonucunda her üç dizide de benzer olan söylemler ve semboller olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca her üç dizide de marşlar ve vatan konulu türküler dizi müziği olarak kullanılmıştır. Üç dizide tespit edilen ortak söylemler ve semboller olduğu aşağıdaki üç tabloda gösterilmiştir. Birinci tabloda incelenen dizilerdeki muhafazakâr-milliyetçi söylemlerden örnekler, ikinci tabloda söylemlerde yer alan muhafazakâr-milliyetçi sembollerden örnekler, üçüncü tabloda ise dizilerde yer alan Türkiye'deki güncel siyasal gelişmelerle ilgili söylemlerden örnekler gösterilmiştir.

	Muhafazakâr-Milliyetçi Söylemler
İsimsizler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "Ben evvela vatanıma, ezanıma bayrağıma sevdalıyım abi." ✓ "Vatan uğruna şehid olup hakka yürüme yolundayız." ✓ "Analarınız sizi buraya dualarla gönderdi." ✓ "Her namazında sizin için dua eden bir millet var arkamızda. Vatan aşkınız var, imanınız var, inancınız var! Kur'an'da hükmü var. İnandın mı sen tetiğe basarsın hedefi Allah vurur! Bismillahirrahmanirrahim"
Savaşçı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "Allahım! Sana Yesevi'nin duasıyla sesleniyorum. Sana Yunus'un sesiyle sesleniyorum. Sana Hacı Bektaş'ın nefesiyle sesleniyorum. Ey ümitsizlerin ümidi! ✓ "Yaradanımın güzel esması senin gibi katilin ağzına hiç yakışmıyor." ✓ "Allah komandoyu korusun."
Söz	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "Allah'im, Rabbim bu zalimlere karşı bize güç ver. Ülkemize, milletimize birlik, beraberlik, anlayış, saygı, nasip eyle Ya rabbim. Allah'im sen bu zalimlerin tuzaklarını boşa çıkar. Sen tuzakları boşa çıkaranların en hayırlısısın." ✓ Yüce Allah bize bir kere daha şehit verdirmesin. ✓ Askerler ölmez yalnız, şehit olurlar

Tablo 1. Milliyetçi-Muhafazakâr Söylemler

Tablo-1'e bakıldığında, incelenen dizilerde karakterler farklı olsa de, söylemlerde benzer muhafazakâr-milliyetçi söylemlerin kullanıldığı görülmektedir. Her üç dizide de

devleti temsil eden makamların söyleminde "Allah, Kur'an, namaz, ezan, dua" gibi İslami ifadeler, "vatan, bayrak, millet, toprak, ordu, asker" gibi milliyetçiliğe ait ifadelerle birlikte kullanılmıştır. Devleti temsil eden bir kaymakamın ya da Türk ordusunu temsil eden bir komutanın muhafazakâr milliyetçi söylemleri, izleyicilere 15 Temmuz darbesinden sonra ordunun ve devletin kurumlarının değişen imajını göstermektedir.

	Tarihsel-Dinsel Şahsiyetler ve Olaylar	Kutsal ve Milli Değerler	Marşlar-Müzikler
İsimsizler	<i>Alpaslan Gazi, Yavuz Selim, Gazi Mustafa Kemal</i>	<i>"Şehit kardeşlerim", devlet, ay yıldızlı bayrak, vatan toprağı, kahraman, Mehmetçik, vatan, ezan, bayrak, millet, dua, namaz, vatan aşkı, iman, inanç, halife, peygamber, Allah, Müslüman, İslam ordusu, Bismillahirrahmanirrahim</i>	<i>Plevne Marşı, Türk Kanı</i>
Savaşçı	<i>Kemal Paşa, Nene Hatun, Yumus, Hacı Bektaş</i>	<i>Allah, Türkiye, devlet, Türk Silahlı Kuvvetleri, Türk milleti, şehit, bayrak, Türk, töre, vatan, "Allahu Ekber"</i>	<i>Dağlıca Marşı</i>
Söz	<i>Çanakkale, Anafartalar, Sakarya, Conkbayırı</i>	<i>Devlet, ülke, vatandaş, şehit, terör örgütü, bayrak, Türk devleti, Türkiye, asker, hakkını helal et, Allah, rab, nasip, Yarabbi, Yüce Allah, hayırlısı, ülke, millet</i>	<i>Çanakkale Şehitlerine Şiri, Gündoğdu Marşı, Alay Marşı</i>

Tablo 2. Milliyetçi-Muhafazakâr Semboller

İsimsizler, Savaşçı ve Söz dizilerinde üretilen söylemlerin benzerliğini göstermek amacıyla hazırlanan Tablo 2’de dizilerde muhafazakâr-milliyetçi sembollerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. İncelenen dizilerin üçünde de hem “Kemal Paşa, Yavuz Selim, Çanakkale” gibi tarihi ve dini şahsiyetlere ve olaylara göndermeler yapılarak söylemler üretilmiş, hem de “devlet, vatan, millet, ezan, Allah, peygamber” gibi dini ve milli semboller kullanılarak benzer söylemler üretilmiştir. Dizilerde devleti ve Türk ordusunu temsil eden karakterlerin, terör örgütü ve paralel yapılanma ve küresel güçlerden üstünlüğü İslami semboller kullanılarak vurgulanmıştır.

	Devleti Temsil Eden Makamların Dilinden Güncel Siyasete İlişkin Söylemler
İsimsizler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "Kaynaklarımıza erişemiyoruz ki kaymakamım. 17-25 Aralık'tan sonra teşkilattan temizlenen paralelciler, terör örgütü içindeki muhbirlerin listesini de silmiş gitmişler." ✓ Merak etmeyin Pensilvanya'daki misafirimiz ve onun sevdikleri size yardımı esirgemeyecek. ✓ Virankaya'da bir an önce özyönetimi ilan etmemiz lazım. Ama bu iş kolay değil desteğiniz şart. ✓ Örgüt sözde özyönetim ilan etmiş. ✓ Sen şimdi kalbini yokla bakalım. Abilerin Ankara'da operasyon çekecek diye sen Virankaya'da ölmeye hazır mısın Savcı Zeki!
Savaşçı	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bu bir kalkışma girişimi albayım. İstanbul, Ankara her yer bombalanıyor. (15 Temmuz darbe girişimi) ✓ "Bu herifler Suriye'ye girerse biz de gireceğiz. Yön değiştirirlerse biz de değiştireceğiz." ✓ Bayram Bayat malum davadan meslekten atılmış." (Ergenekon Davası) ✓ "Bu adamlar asker falan değil. Kendi halkını bombalayan adam asker değil teröristtir." (15 Temmuz darbe girişimi) ✓ Şehitlerimiz var Kopuz. Sivil halka ateş açtılar. Asker, polis, sivil kimi buldularsa üstlerine bomba yağdırdılar. (15 Temmuz darbe girişimi)
Söz	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Türkiye'yi terörist ülke gibi göstermeye çalışın. Başaramayacaksınız! Sizin ne planladığınızı çok iyi biliyoruz biz. Nasıl ikiyüzlü olduğunuzu da biliyoruz. Kimlere silah sattığınızı da biliyoruz, teröristlere nasıl sahip çıktığınızı da! ✓ Hiçbir zaman Türkiye ne bu terör örgütüne ne de terör örgütünün arkasına saklanmış ve terörü Türkiye'ye karşı bir manevla gibi kullanan küresel iradelere diz çökmeyecektir. ✓ Elbab'ı tamamen ele geçirdiler. Hesapta yoktu. Planlar değişiyor, ilerlemeye devam edebilirler. ✓ İki uçak gönderin vursunlar. Nasılsa yanlışlık oldu dersiniz, üstüne bir de pardon patlatırsınız olur biter.

Tablo-3. Güncel Siyasetle İlgili Söylemler

İncelenen dizilerdeki söylemlerin diğer bir ortak noktası Türkiye'deki güncel siyasal gelişmelere göndermeler yapılmasıdır. Türkiye'nin dış güçlerin odağında olduğu ve bu güçlerin terör örgütleri aracılığıyla Türkiye'ye müdahalede bulunduğu dair söylemlere üç dizide de rastlanmıştır. Bu ortak söylemler tablo-3'te gösterilmiştir. İsimsizler ve Savaşçı dizilerinde 15 Temmuz darbe girişimine, paralel yapı, FETÖ ve PKK terör örgütüyle mücadeleye değinilmiştir. Söz dizisinde ise PKK terör örgütü ve bu örgütün dış güçlerle olan bağlantılarına değinilmiştir. Güncel söylemlerle, dizideki söylemler arasında benzerlik olduğunu göstermek amacıyla, dizide adı geçen olayların gerçekte yaşandığı tarihe ait gazeteler incelenerek karşılaştırma yapılmıştır. Gazetelerde yer alan haberlerle karşılaştırma yapıldığında iktidarın söylemleriyle dizideki söylemler arasında bir benzerlik olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Televizyon yayınlarının içerikleri ülkelerin siyasal, ekonomik durumuna göre şekillenebilmektedir. Türkiye'de de televizyon yayınlarının içeriklerinde, yaşanan siyasi gelişmelere bağlı olarak değişiklikler görülmektedir. Özellikle son zamanlarda Türkiye'de yaşanan gelişmelere bağlı olarak, milliyetçilik ve dini unsurların birlikte kullanıldığı televizyon programları yayınlanmaktadır. Reklamlardan, TV dizilerine kadar birçok medya metinlerinde milliyetçi, dini ayrımcılık görülmektedir. Türkiye'de gerek ulusal düzeyde gerek

yerel düzeyde medyanın ırkçı, milliyetçi ve cinsiyetçi söylemleri eklemleme tarzları ve bunların müzakere edilme biçimleri üzerinde yapılmış çalışmalarda, milliyetçi-dini temelli ayrımcılığın, biz ve onlar kurgusunun varlığı saptanmıştır (Köker, Doğanay, 2010:8).

İncelenen dizilerde genellikle terörle mücadele eden Türk askerinin, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan halkın ve orada görev yapan devleti görevlilerinin yaşadıkları olaylar ve Türkiye'de bu dönemde yaşanan siyasi gelişmeler konu edinilmiştir. Dizilerde yer alan söylemlerde milliyetçi ve İslami değerler ve sembollerin belirgin bir şekilde vurgulandığı ve bu söylemlerin güncel siyasal gelişmelerle ilgili olarak siyasal iktidarın söylemini yeniden ürettiği tespit edilmiştir. Her üç dizide yer alan söylemler, milliyetçi, milliyetçi-muhafazakar ve güncel siyasete ilişkin söylemler şeklinde üç ana kategori altında incelenmiştir. Birinci başlıkta yer alan milliyetçi söylemler Van Dijk'in söylem çözümlemelerinde kullandığı aktörler, tanımlar, imalar, zıt anlamlılıklar ve kanıt gösterme kategorilerine uygun olarak çözümlenmiştir.

İdeolojik söylemler, her zaman açık açık değil, çoğu zaman da anlamların arkasına gizlenerek yapılmaktadır. Van Dijk'in de belirttiği gibi kelimeler, cümleler veya önermeler farklı imalara ve dolaylılıklara sahip olabilir. Yani, dil kullanıcıları tarafından önceki bilgi ve inançlarından çıkarılan bilgiler, metinde gerçekten ifade edilen bilgilerle birleştirilir (Van Dijk, 1991: 181). Çözümleme yapılırken de bu durumla her üç dizide de sıklıkla karşılaşmıştır. Milliyetçilikle ilgili Türklük, bayrak, vatan, millet, gibi milliyetçilik unsuru barındıran ifadelerin yanı sıra anlamların arkasına saklanan ideolojik unsurlara da yer verilmiştir.

2016 yılından itibaren, Kanal D, Star TV ve Fox TV kanallarında yayınlanan üç dizideki söylemler incelendiğinde televizyon dizilerinde milliyetçi söylemlerin İslami sembollerle birlikte verildiği görülmüştür. Söylemlerde, "bizler" ve "onlar" arasındaki farklar ve ikili karşıtlıklar İslami unsurlarla gösterilmeye çalışılmıştır. Askerin her zaman teröristlerden üstün olduğu ve bu üstünlüğün de Müslümanlıkla ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Milliyetçi söylem üretimi, genellikle farklı etnik gruplar veya farklı durumlar arasındaki karşılaştırmalara sıklıkla başvurmaktadır. Karşılaştırmalarda bizim "iyi" özelliklerimiz, onların "kötü" özellikleri vurgulanmaktadır. Bu tür karşılaştırmalar genellikle metinde dile getirilmeyen bir dizi anlamlar ve ideolojilere sahiptir (Van Dijk, 1991: 195). Her üç dizide de 'bizler'i devleti temsil eden Türk ordusu, kaymakamlık gibi resmi kurumlar, 'onlar'ı ise 15 Temmuz darbe girişimini gerçekleştiren paralel devlet yapılanması ve PKK terör örgütü ve bu örgütü destekleyenler temsil etmektedir. İncelenen üç dizide de Türkiye'de 80'li ve 90'lı

yıllarda yaşanan terör olaylarının medyaya yansımada bölge halkıyla terör örgütü arasında yakın bir bağ olduğu yönündeki algıyı yıkmaya yönelik söylemler mevcuttur. İncelenen dizilerde, bölge halkının da bu devletin vatandaşı olduğu, ülkenin doğusuyla batısı arasında bir fark olmadığı, ordunun ve devletin Doğu ve Güneydoğu'da yaşayan halk için her türlü fedakârlığı yaptığı vurgulanmaktadır.

Her üç dizide de iktidardaki siyasal partinin söylemlerini destekleyen ve yeniden üreten bir bakış açısı hâkimdir. Ayrıca, güncel siyasi gelişmelere ilişkin anlatılar dizilerin bazı sahnelerinde canlandırılmıştır. Dizilerde çözümlenmesi yapılan söylemlerle siyasetin gündemi arasında yakın bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak her üç dizide de farklı olaylar, farklı kişiler etrafında şekillense de söylemlerde benzerlikler olduğu ortaya koyulmuştur. Her üç dizide de milliyetçi ve İslami unsurlara ağırlık verildiği, iktidarın söylemlerine ve ülkede yaşanan siyasi olaylara değinildiği tespit edilmiştir. Milliyetçi söylemler hem semboller hem de dil üzerinden açık ve örtük bir biçimde anlamlar arkasına gizlenerek üretilmiştir.

KAYNAKÇA

Arsan, E. ve Çoban, B. (2014). Medya ve İktidar -Hegemonya, Statüko, Direniş. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Althusser, L. (2014). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları. İstanbul: İthaki Yayınları.

Baker, U. (2011). Beyin Ekran. İstanbul: Birikim Yayınları.

Bek, M. "Medyanın "Etkisi" Sorunsalına Başka Bir Bakış", Medya ve Toplum, Sevda Alankuş (der.). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.134

Cheviron T, N. (2014). Televizyon ve İçimizdeki Şiddet. İstanbul: Ekslibris Yayınları.

Copeaux, E. (2002). Modern Türkiyede Siyasi Düşünce. cilt 4. s: 47 İstanbul: İletişim Yayınları

Çelenk, S. (2005). Televizyon, Temsil, Kültür. Ankara: Ütopya.

Çoban, B. (2010). Toplumsal Çatışma, Demokratik İletişim ve Alternatif Medya. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, s:17, 1-15,

Erdoğan, İ. (2011). İletişimi Anlamak. Ankara: Pozitif Matbaacılık.

Erdoğan, İ. Alemdar, K., (2005). Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarını Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi. Ankara: Erk yayınları.

Gellner, E. (2008). Uluslar ve Ulusçuluk, İstanbul: Hil Yayınları.

Giddens, A. (2012). Sosyoloji. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

İnal, A. (2003). "Medyanın "Etkisi" Sorunsalına Başka Bir Bakış", Medya ve Toplum, Sevda Alankuş (der.). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.69

- Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Heywood, A. (2013). *Siyasi İdeolojiler: Bir Giriş*. (Ö. T. Ahmet Kemal Bayram, Çev.) Ankara: Liberte Yayınları.
- Hobsbawm, Eric J. (2010). *Milletler ve Milliyetçilik: Program, Mit, Gerçeklik*. (O. Akınhay Çev.), İstanbul: Ayrıntı.
- Kentel, F., Ahıska, M. and Genç, F. (2009). "Milletin Bölünmez Bütünlüğü"Demokratikleşme Sürecinde Parçalayan Milliyetçilik(ler) , İstanbul: TESEV.
- Köker, E. ve Doğanay, Ü. (2010). *İrkçı Değilim Ama: Yazılı Basında İrkçı Ayrımcı Söylemler*. Ankara: Ece Matbaası.
- Özkırımlı, U. (2005). *Milliyetçilik Kuramları/ Eleştirel Bir Bakış*.Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Thompson, J. B. (2008). *Medya ve Modernite*. (Çev. Serdar Öztürk). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Ünür, E. (2015). *Yerli Dizilerdeki Kimlik Kalıpları*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Van Dijk, Teun A. (2000). *New(s) racism: a discourse analytical approach..Ethnic minorities and the media*. United Kingdom: Open University Press, s.33-49.
- Van Dijk, Teun A. (2003). *Ideology and Discourse A Multidisciplinary Introduction*. Barcelona: Pompeu Fabra University.
- Van Dijk, Teun A. Mills, S, Wilson, J., & Fairclough, N. (2003); *Söylem ve İdeoloji: Mitoloji - Din - İdeoloji*. Zeynep Özarıslan ve Barış Çoban (der.) İstanbul: Su Yayınları.
- Van Dijk, Teun A. (1991). *Racism and the Press*, London: Routledge.
- Williams, Raymond (2004). *Television Technology and Cultural Form*, London: Routledge.